

آنچه در این ستون می‌خوانید، دیدگاه‌های رسانه‌های خارجی است که صرفاً جهت اطلاع‌رسانی منتشر می‌شود و این دیدگاه‌ها موضع روزنامه «هم‌میهن» نیست.

The
New York
Times

به دنبال راه‌حل میانه

ترامپ خواهان توافق با ایران است، اما این توافق ممکن است ضعیف‌تر از چیزی باشد که حامیانش انتظار دارند. ایران هرگونه توافقی را که آن را از غنی‌سازی هسته‌ای منع کند، رد می‌کند در حالی که این خواسته همیشگی محافظه‌کاران آمریکایی بوده است. دونالد ترامپ، رئیس‌جمهور آمریکا، به وضوح اعلام کرده که می‌خواهد «با ایران توافق کند» و از جنگ اجتناب ننماید و در این مسیر، پیشنهادات اسرائیل برای یک کمپین نظامی مشترک را کنار زده است. او این هفته در عربستان سعودی گفت: «من می‌خواهم با ایران توافق کنم. اگر بتوانم با ایران توافق کنم، بسیار خوشحال خواهم شد؛ اگر این کار منطقه شما و جهان را به جای امن‌تری تبدیل کند.» سفر او به کشورهای عربی خلیج فارس نشان‌دهنده این باور او بود، زمانی که ایران در سال ۲۰۱۵ با محدود کردن برنامه هسته‌ای‌اش موافقت کرد. کشورهای حاشیه خلیج فارس آن را دشمنی خطرناک می‌دانستند و تلاش کردند آن را مننوی کنند. اما امروز همان بهران عرب در حال نزدیکی به ایران هستند و می‌خواهند از بی‌ثباتی بیشتر و درگیری وسیع‌تر در خاورمیانه، به‌ویژه با وجود ادامه جنگ در غزه جلوگیری کنند. در هر مرحله از سفر ترامپ، بهران عرب از او خواستند تا به راه‌حلی مذاکره‌شده با ایران برسد. علی‌واظ، مدیر پروژه ایران در گروه بحران بین‌الملل گفت: «گزینه‌ی جایگزین برای آنها وحشتناک است؛ ایران با بمب یا ایران مورد بمباران.» رسیدن به یک توافق با ایران آزمونی برای جناح تندروتر جمهوری خواهان حامی ترامپ خواهد بود اینکه آیا آنها با توافقی که با خواسته‌ی دیرینه‌شان برای برچیدن کامل برنامه هسته‌ای ایران مغایرت دارد، همراهی خواهند کرد یا نه. پیش از ۲۰۰۰ نماینده جمهوری خواه در کنگره این هفته در نامه‌ای از ترامپ خواستند که در برابر ایران قاطع بایستد. ایالات متحده و شرکای آن نگران‌اند که ایران مجهز به سلاح هسته‌ای، باعث آغاز رقابت تسلیحات‌اتمی در خاورمیانه شود و بر شدت بی‌ثباتی منطقه بیافزاید و احتمال محاسبه اشتباه میان رقبای منطقه‌ای را بالا ببرد. استیو ویتکاف، مذاکره‌کننده ارشد ترامپ، رهبری گفت‌وگوها را از جانب آمریکا برعهده دارد. ترامپ جمعه گفت که ویتکاف، طرح کلی توافق را به ایران ارائه داده و از تهران خواسته به آن پاسخ دهد. ترامپ هنگام بازگشت از خاورمیانه به واشنگتن، به خبرنگاران گفت: «آن‌ها می‌دانند باید سریع عمل کنند.» اما وزیر خارجه ایران، عباس عراقچی، دریافت هرگونه پیشنهاد کنشی از آمریکا، چه مستقیم چه غیرمستقیم، را تکذیب کرد. تفاوت‌های مهمی همچنان باقی است. ترامپ همچنان خواستار توقف کامل غنی‌سازی اورانیوم از سوی ایران است؛ چه برای مصارف غیرنظامی و چه نظامی. این خواسته اسرائیل و بخشی از سرسخت‌ترین حامیان ترامپ نیز هست. در مقابل، ایران تأکید دارد که طبق معاهده منع گسترش سلاح‌های هسته‌ای (NPT)، حق غنی‌سازی برای مصارف صلح‌آمیز را دارد. مقام‌های ایرانی اخیراً گفته‌اند که حاضرند غنی‌سازی در سطوح بالا (که برای تولید سلاح کاربرد دارد)، را متوقف کنند و ذخایر اورانیوم غنی‌شده خود را کنار بگذارند، اما غنی‌سازی را به طور کامل متوقف نخواهند کرد. علی شمشانی موضع رسمی ایران را در مصاحبه با NBC News تکرار کرد. ترامپ نیز این مصاحبه را بدون هیچ توضیحی در شبکه اجتماعی اش (Truth Social) بازنشر کرد؛ شاید به عنوان علامتی از تأیید ضمنی. اما این امتیازات در واقع همان‌هایی هستند که ایران در توافق ۲۰۱۵ با دولت اوباما در ازای رفع تحریم‌ها داده بوده؛ توافقی که ترامپ آن را «بخششی بزرگ» می‌دانست و در سال ۲۰۱۸ آمریکا را از آن خارج کرد و تحریم‌ها را بازگرداند. طبق گفته علی واعظ، استیو ویتکاف در تلاش است تا میان خواسته‌های طرفین بر سر غنی‌سازی راه‌حل‌های «حاصل جمع صفر» بیابد. به گفته او، یکی از ایده‌ها می‌تواند «توقف بلندمدت غنی‌سازی با نظارت شدید آژانس بین‌المللی انرژی اتمی» باشد، در حالی که هر دو طرف به تدریج اعتمادسازی کنند. ایده‌ی دیگری هم وجود دارد: اگر ایران اطمینان یابد که می‌تواند سوخت هسته‌ای مورد نیازش را از بازار جهانی تأمین کند، به تدریج غنی‌سازی داخلی را کنار بگذارد. این شاید بتواند ترامپ را راضی کند، چون نشانه‌ای از پذیرش پایان غنی‌سازی در آینده خواهد بود. ایران اخیراً پیشنهاد قدیمی‌اش را از سال ۲۰۰۷ دوباره مطرح کرده: تشکیل کنسرسیومی از کشورهای مسلمان برای انجام غنی‌سازی، از جمله عربستان سعودی که رقیب دیرینه ایران است و می‌خواهد برنامه صلح‌آمیز هسته‌ای خود را با کمک آمریکا آغاز کند. بر اساس این پیشنهاد، ایران اورانیوم غنی‌شده در سطح غیرنظامی را به عربستان و سایر اعضای گروه تحویل می‌دهد و در مقابل، سرمایه‌گذاری دریافت می‌کند. این طرح امروز در منطقه شانس بیشتری دارد، اما با خواسته عمومی ترامپ برای توقف کامل غنی‌سازی در ایران در تضاد است و مسئله اورانیوم غنی‌شده در سطح بالا را نیز حل نمی‌کند. همچنین، اجرای چنین توافقی، عربستان و دیگر کشورها را به ایران وابسته می‌کند، که آنها بدون تضمین آمریکا یا روسیه بعداً استعفا خواهند داد.

دیپلماسی
DIPLOMACY

نگاه
هم‌میهن

لغو تحریم به شرط همکاری

بررسی فرازونشیب‌های منفعت سوریه جولانی از لغو تحریم‌های آمریکا

آرمین منتظری

دبیر گروه دیپلماسی و بین‌الملل

دونالد ترامپ اولین رئیس‌جمهور ایالات متحده در ۲۵ سال گذشته بود که در ۱۴ مه، یک روز پس از اعلام لغو تمام تحریم‌های سوریه در سفر به عربستان سعودی، با یک رهبر سوری دیدار کرد. کاخ سفید در بیانیه‌ای تأیید کرد که در این جلسه، احمدالشرع، رئیس‌جمهور موقت سوریه، و محمد بن سلمان، ولیعهد عربستان سعودی، حضور داشتند و رجب طیب اردوغان، رئیس‌جمهور ترکیه نیز از طریق ویدئوکنفرانس در این جلسه نیز حضور داشت. علاوه بر این، کاخ سفید اعلام کرد که ترامپ از الشرع خواسته است تا شبهه‌نظامیان فلسطینی را از سوریه اخراج کرده، روابط با اسرائیل را عادی‌سازی کند و به ایالات متحده در مبارزه با داعش کمک کند، و در عین حال «مسئولیت بازداشتگاه‌های داعش در شمال شرقی سوریه را بر عهده بگیرد.» طبق گزارش‌ها، پس از این جلسه، ترامپ اعلام کرد که واشنگتن عادی‌سازی روابط با دمشق را نیز بررسی خواهد کرد.

لغو تحریم‌های ایالات متحده علیه سوریه، درها را برای سرمایه‌گذاری‌های اعراب خلیج فارس و ترکیه در این کشور باز می‌کند تا این امر به رونق اقتصاد، عادی‌سازی روابط سوریه با لبنان، مذاکرات عادی‌سازی روابط سوریه با اسرائیل و تقویت بیشتر پایگاه قدرت دولت موقت کمک کند. با این حال، سرعت کُند بهبود اوضاع در سوریه، پتانسیل بروز درگیری‌های فرقه‌ای، تجاوزات اسرائیل در این کشور و ظهور مجدد داعش، مانع پیشرفت سوریه خواهد شد. اعلامیه ترامپ برای لغو تحریم‌های سوریه پس از ماه‌ها لابی‌گری فشرده توسط متحدان کلیدی و شرکای نزدیک ایالات متحده مانند عربستان سعودی و ترکیه و همچنین خود سوریه منتشر شد. ترکیه و عربستان سعودی نقش محوری در پیشبرد این اقدام ایفا کردند. آنکارا معتقد است که لغو تحریم‌های فلج‌کننده ایالات متحده علیه سوریه، در راستای ایجاد ثبات منطقه‌ای است و به بازگشت پناهندگان به سوریه کمک می‌کند. در عین حال لغو تحریم‌ها نفوذ جدایی‌طلبان کرد را در امتداد مرز جنوبی ترکیه محدود کرده و درهای تجارت گسترده‌تر با سوریه را باز می‌کند. زیرا نهادهای اقتصادی ترکیه نگران گرفتار شدن در دام تحریم‌های ایالات متحده هستند. ریاض نیز به نوبه خود، عادی‌سازی روابط با سوریه را به عنوان بخشی از یک طرح‌ثبات گسترده‌تر به رهبری اعراب در نظر گرفته و قول داده است که در صورت کاهش موضع منفی واشنگتن، بازسازی در سوریه را تضمین کرده و بدیهی سوریه به بانک جهانی را بپردازد. در عین حال، دمشق بارها تمایل خود را برای برآورده کردن شرایط اخیر ایالات متحده برای عادی‌سازی اعلام کرده است. این موارد شامل اخراج شبه‌نظامیان خارجی (به‌ویژه آنهایی که در صفوف ارتش سوریه هستند)، اخراج شبه‌نظامیان فلسطینی، جلوگیری از ظهور مجدد داعش و کنترل بازداشتگاه‌های محل نگهداری اعضای داعش و خانواده‌هایشان، و پیوستن به توافق‌نامه‌های ابراهیم (مجموعه‌ای از توافقات نامیه‌های میانجیگری ایالات متحده که در سال ۲۰۲۰ امضا شد و روابط دیپلماتیک بین اسرائیل و چندین کشور عربی را عادی‌سازی کرد) بود. مقامات سوری، از جمله احمدالشرع، در اظهارات اخیر خود متعهد شده‌اند که به تدریج شبه‌نظامیان خارجی مستقر در نهادهای دولتی را پاکسازی کرده و مذاکرات قانون اساسی با میانجیگری سازمان ملل را از سر بگیرند. ضمن اینکه در صورت خودداری اسرائیل از تضعیف حاکمیت سوریه و ادامه حملاتش به این کشور، تمایل خود را برای پیوستن به توافق‌نامه‌های ابراهیم ابراز کرده است.

علاوه بر عربستان سعودی، ترکیه و قطر نیز بزرگترین حامیان مالی و نظامی سوریه هستند که از گروه شورشی هیئت تحریرالشام علیه رژیم سابق سوریه پشتیبانی کرده‌اند. ایالات متحده و سوریه از نظر تاریخی روابط متلاطمی داشته‌اند. این روابط در دهه ۱۹۹۰، زمانی که سوریه به ائتلافی به رهبری ایالات متحده در جنگ خلیج فارس پیوست و در کنفرانس صلح مادرید برای آغاز مذاکرات مستقیم بین اسرائیل و کشورهای عربی شرکت کرد، بهبود یافت. اما روابط دو کشور در دهه ۲۰۰۰ به دلیل حمایت سوریه از حزب الله و گروه‌های شبه‌نظامی فلسطینی، اتهام دست داشتن در ترور رفیق حریری، نخست‌وزیر لبنان، در سال ۲۰۰۵، و حمایت از شورشیان در طول جنگ عراق، به شدت روبه‌خامت گذاشت. این شکاف در طول جنگ داخلی سوریه از سال ۲۰۱۱ تا ۲۰۲۴، با اعمال تحریم‌های گسترده توسط ایالات متحده و حمایت از نیروهای مخالف، عمیق‌تر شد و به قرار گرفتن سوریه در لیست حامیان تروریسم دولتی و انزوای دیپلماتیک تقریباً

کامل منجر شد. ترامپ در دوره اول ریاست جمهوری خود، دو بار در سال‌های ۲۰۱۷ و ۲۰۱۸ به دلیل ادعای استفاده سوریه از سلاح‌های شیمیایی در طول جنگ داخلی، دستور حمله هوایی به سوریه را صادر کرد.

دولت آمریکا همچنین قانون سزار را برای حفاظت از غیرنظامیان سوری در سال ۲۰۱۹ تصویب کرد. این قانون بخشی از رژیم تحریم‌های گسترده‌تر ایالات متحده علیه سوریه و رژیم سابق آن است که با هدف جلوگیری از سرمایه‌گذاری‌های خارجی در سوریه طراحی شده بود و به این معنی بود که هر شرکت عربی یا ترکی که در سوریه سرمایه‌گذاری کند، در معرض خطر تحریم‌های ثانویه قرار می‌گیرد و با مجازات‌هایی نظیر قطع ارتباط با سیستم مالی ایالات متحده مواجه خواهد شد. این قانون بخش‌هایی مانند دفاع، انرژی، ساخت و ساز، بانکداری و امور مالی را در بر می‌گرفت.

لغو نهایی تحریم‌های ایالات متحده به سوریه کمک می‌کند تا بهبود و بازسازی اقتصادی خود را آغاز کند و دوباره به عنوان یک قطب کلیدی تجارت و ترانزیت منطقه‌ای، به ویژه برای کشورهای عربی حاشیه خلیج فارس و ترکیه، ظهور کند، اما سرمایه‌گذاری‌های بلندمدت در بحبوحه نگرانی‌های امنیتی و خطرات تحریم‌ها، زمان‌بر خواهد بود. البته ترامپ می‌تواند تعدادی از تحریم‌های ایالات متحده علیه سوریه را به دلخواه خود لغو کند. از جمله تحریم‌های اعمال شده تحت قانون سزار و سایر تحریم‌هایی که بخش انرژی و خدمات مالی را هدف قرار می‌دهند. لغو احتمالی این محدودیت‌ها به دمشق کمک می‌کند تا حداقل بخشی از بهبود اقتصادی خود را با فراهم کردن امکان دسترسی به دلار از طریق معاملات بانکی و جذب بودجه برای بازسازی - که هر دو مورد سال‌ها توسط تحریم‌های ایالات متحده مختل شده بود - آغاز کند. این امر همچنین می‌تواند در نهایت در را برای سوریه باز کند

لغو تحریم‌های ایالات متحده علیه سوریه، درها را برای سرمایه‌گذاری‌های اعراب خلیج فارس و ترکیه در این کشور باز می‌کند تا این امر به رونق اقتصاد، عادی‌سازی روابط سوریه با لبنان، مذاکرات عادی‌سازی روابط سوریه با اسرائیل و تقویت بیشتر پایگاه قدرت دولت موقت کمک کند. با این حال، سرعت کُند بهبود اوضاع در سوریه، پتانسیل بروز درگیری‌های فرقه‌ای، تجاوزات اسرائیل در این کشور و ظهور مجدد داعش، مانع پیشرفت سوریه خواهد شد. اعلامیه ترامپ برای لغو تحریم‌های سوریه پس از ماه‌ها لابی‌گری فشرده توسط متحدان کلیدی و شرکای نزدیک ایالات متحده مانند عربستان سعودی و ترکیه و همچنین خود سوریه منتشر شد. ترکیه و عربستان سعودی نقش محوری در پیشبرد این اقدام ایفا کردند. آنکارا معتقد است که لغو تحریم‌های فلج‌کننده ایالات متحده علیه سوریه، در راستای ایجاد ثبات منطقه‌ای است و به بازگشت پناهندگان به سوریه کمک می‌کند. در عین حال لغو تحریم‌ها نفوذ جدایی‌طلبان کرد را در امتداد مرز جنوبی ترکیه محدود کرده و درهای تجارت گسترده‌تر با سوریه را باز می‌کند. زیرا نهادهای اقتصادی ترکیه نگران گرفتار شدن در دام تحریم‌های ایالات متحده هستند. ریاض نیز به نوبه خود، عادی‌سازی روابط با سوریه را به عنوان بخشی از یک طرح‌ثبات گسترده‌تر به رهبری اعراب در نظر گرفته و قول داده است که در صورت کاهش موضع منفی واشنگتن، بازسازی در سوریه را تضمین کرده و بدیهی سوریه به بانک جهانی را بپردازد. در عین حال، دمشق بارها تمایل خود را برای برآورده کردن شرایط اخیر ایالات متحده برای عادی‌سازی اعلام کرده است. این موارد شامل اخراج شبه‌نظامیان خارجی (به‌ویژه آنهایی که در صفوف ارتش سوریه هستند)، اخراج شبه‌نظامیان فلسطینی، جلوگیری از ظهور مجدد داعش و کنترل بازداشتگاه‌های محل نگهداری اعضای داعش و خانواده‌هایشان، و پیوستن به توافق‌نامه‌های ابراهیم (مجموعه‌ای از توافقات نامیه‌های میانجیگری ایالات متحده که در سال ۲۰۲۰ امضا شد و روابط دیپلماتیک بین اسرائیل و چندین کشور عربی را عادی‌سازی کرد) بود. مقامات سوری، از جمله احمدالشرع، در اظهارات اخیر خود متعهد شده‌اند که به تدریج شبه‌نظامیان خارجی مستقر در نهادهای دولتی را پاکسازی کرده و مذاکرات قانون اساسی با میانجیگری سازمان ملل را از سر بگیرند. ضمن اینکه در صورت خودداری اسرائیل از تضعیف حاکمیت سوریه و ادامه حملاتش به این کشور، تمایل خود را برای پیوستن به توافق‌نامه‌های ابراهیم ابراز کرده است.

تا نقش اقتصادی سنتی خود را در تجارت فرامرزی باز یابد و دوباره وارد بازارهای بین‌المللی نفت و گاز شود.

علاوه بر این، لغو تحریم‌های ایالات متحده علیه سوریه احتمالاً می‌تواند انگیزه بیشتری را برای لغو بیشتر تحریم‌ها، به‌ویژه از سوی کشورهای اروپای غربی، که قبلاً برخی از تحریم‌ها علیه سوریه را لغو کرده‌اند، ایجاد کند. علاوه بر این، ادغام آهسته دمشق در سیستم مالی جهانی، موجب خواهد شد تا بانک‌ها برای از سرگیری معاملات بین‌المللی، تجارت و سرمایه‌گذاری‌ها، مسیر سهیل‌تری پیش رو داشته باشند. این امر به طور بالقوه باعث تثبیت ارزش پوند سوریه و مهار تورم می‌شود و در نتیجه انتظار می‌رود که نارضایتی‌های اجتماعی-اقتصادی در سوریه به طور قابل توجهی کاهش یابد. همه اینها باعث ایجاد شغل و همچنین تحریک فعالیت و رشد اقتصادی گسترده‌تر خواهد شد. لغو تحریم‌ها همچنین مسیرهای تجاری برای محصولات کشاورزی و کالاهای تولیدی سوریه را باز خواهد کرد، اقتصاد روستایی را احیا می‌کند، بنگاه‌های کوچک و متوسط را تقویت می‌کند و بخش‌هایی مانند نساجی و تولید مواد غذایی را احیا می‌کند. با این حال، همه این فرایندها زمان‌بر خواهند بود و با موانع متعددی روبه‌رو خواهند شد: موانعی نظیر تخریب شدید زیرساخت‌های فیزیکی سوریه پس از بیش از یک دهه جنگ. نیاز به سرمایه‌گذاری‌های بلندمدت، مانند بخش نفت و گاز، اهمیت دارند. علاوه بر این در بحبوحه نگرانی‌های مداوم در مورد تهدیدات امنیتی فیزیکی مانند تروریسم و بازگشت احتمالی تحریم‌ها در صورتی که الشرع به وعده‌های خود به ترامپ و دیگر رهبران خارجی عمل نکند، روند بهبود اقتصادی سوریه بسیار کند خواهد بود.

پیش از آغاز جنگ داخلی در سال ۲۰۱۱، سوریه به عنوان یک قطب

عکس: Getty Images